

Categorie 14

VERSTANDELIJK GEHANDICAPTEN

100% IS HET HELE

Paul van de Wildenburg, Nederland, 1993, 50 minuten, video.

'100% is het hele' is een film over de verschillende woonomstandigheden van licht verstandelijk gehandicapten in het Wooncentrum Humanitas in Amersfoort. In Humanitas wonen mensen met elkaar samen in een grote groep, maar daarnaast is er een groepswoning voor zes mensen en vier HAT-eenheden waar bewoners zo goed als zelfstandig wonen. De film geeft een beeld van de alledaagse gebeurtenissen: het werk, de boodschappen, de stafvergaderingen, de privéruimtes van de bewoners, de groepsgesprekken, de maaltijden en vooral de mensen zelf. Zoals Annie die al tien jaar in het wooncentrum zit. Zij vertelt over zichzelf en haar leven in het wooncentrum. Dat doet ook Ronald, een gedreven zanger en danser die (te) weinig in de groep aanwezig is en die zichzelf overschat. In een van de HAT-eenheden woont ook Leo, een fanatieke sporter, die bijna toe is aan begeleid op kamers wonen. Hij begint zich steeds meer te ergeren aan de groep omdat hij die voor zijn gevoel ontgroeid is. Maar hoe het precies met hem verder moet weet hij nog niet. Ook al omdat hij zich verantwoordelijk voelt voor Annie, die gek op hem is en voor wie hij een grote steun is in het dagelijks leven. Gemaakt in opdracht van de Humanistische Omroep Stichting.

Trefw.: verstandelijk gehandicapten/ huisvesting/ groepen

AANDACHT

Annemieke van Zweeden, Nederland, 1997, 30 minuten.

Documentaire over Sheila, een autistisch meisje van 17 jaar met een verstandelijke handicap en gedrag dat zich kenmerkt door uitersten. Het ene moment geniet ze in stilte van de natuur en het volgende moment reageert ze explosief en agressief en slaat of bijt zichzelf of anderen. Door haar onberekenbare gedrag en haar kracht en tomeloze energie past Sheila niet in het bestaande aanbod van groepsactiviteiten. Daarom werd binnen de inrichting waar ze sinds twee jaar zit, gezocht naar een nogal opmerkelijke individuele benadering: vier ochtenden per week gaat ze samen met haar persoonlijke begeleider en twee andere bewoners op een dubbele tandem fietsen. Zomer en winter, weer of geen weer. Door deze vorm van ontspanning kan ze haar energie kwijt. Beelden van de fietstochtjes, waarvan Sheila zichtbaar geniet, worden afgewisseld met beelden in de groep als ze het minder naar haar zin heeft en haar groepsleider dwingt tot ingrijpen. Een orthopedagoge vertelt hoe moeilijk het is met meisjes als Sheila in de groep en hoe belangrijk intensieve persoonlijke begeleiding is. Daarom is voor Sheila een dagbestedingsprogramma opgezet dat in het verlengde ligt van haar behoeften en dat een alternatief vormt voor, zoals haar moeder het verwoordt; 'haar in een hokkie stoppen met medicijnen'. Deel uit de IKON-serie 'Het andere gezicht' over de ervaring en beleving van mensen in deze tijd.

Trefw.: autisme/ verstandelijk gehandicapten/ gedragsstoornissen/ dagbesteding

ACHTER NEVELEN VANDAAN

Frank Hamers, Nederland, 1990, 35 minuten, video.

Film over dagverblijf voor verstandelijk gehandicapten De Vijfhoek in Heiloo. Een dagverblijf waarin pictogrammen een centrale rol spelen in de communicatie tussen begeleiders en bewoners. Dat begint al 's morgens bij het kringgesprek. Maar ook bij andere activiteiten spelen de 'picto's' een sleutelrol. Aan de hand van vier kinderen wordt een beeld gegeven van de diverse activiteiten en therapieën in De Vijfhoek. Met behulp van logopedie wordt de spraakontwikkeling gestimuleerd, terwijl de ergotherapeute het zelf doen van dingen

bevordert. Ook fysiotherapie, bewegingstherapie en speltherapie spelen een rol in het doen en laten van de bewoners, terwijl een orthopedagoog vertelt over het belang van oudergesprekken en afstemming op de thuissituatie. De film eindigt met beelden van een ZMLK-school waar één van de bewoonsters naar toe mag. Gemaakt in opdracht van het kinderdagverblijf voor verstandelijk en/of meervoudig gehandicapten De Vijfhoek in Heiloo en de Vakgroep Pedagogische Wetenschappen van de Universiteit van Amsterdam.

Trefw.: dagopvang/ verstandelijk gehandicapten/ communicatie/ therapie

AFDELING 4

Arjanne Laan, Nederland, 1993, 36 minuten, video.

Deze videofilm portretteert drie zwaar gehandicapte bewoners van Afdeling 4 van de instelling voor zwakzinnigenzorg Maria Roepaan in het Limburgse Ottersum. Zij leven op deze afdeling met zes anderen. Met veel geduld trachten hun begeleiders het leven van deze mensen zo dragelijk mogelijk te maken. Ook al is normale communicatie nagenoeg onmogelijk, toch tonen deze meervoudig gehandicapten hun gevoelens in mimiek, gebaren en houding. De film maakt ons vertrouwd met drie bewoners: Frank, Marina en Truus. Speciale aandacht is er voor de 37-jarige Frank. Hij wordt regelmatig opgebeld door zijn moeder en door haar meegenomen om enige dagen bij haar te logeren. De moeder vertelt over haar ervaringen met haar gehandicapte zoon. Zij gelooft dat Frank, Marina en Truus ieder op hun eigen manier een gelukkig leven hebben.

Trefw.: zorg voor verstandelijk gehandicapten/ verstandelijk gehandicapten/ communicatie

ALS ZO'N KIND GEBOREN IS....

Alexander van der Meer, Nederland, 1986, 35 minuten, film/video.

In Nederland wordt één op de honderd kinderen geboren met een verstandelijke handicap. Vaak kan die handicap meteen na de geboorte worden vastgesteld, maar in andere gevallen kan het, zoals uit de film blijkt, maanden of zelfs jaren duren voordat duidelijk wordt dat een kind een handicap heeft. In deze film vertellen ouders van vier verstandelijk gehandicapte kinderen onder meer over hun reacties na de geboorte, de keuze tussen het thuis verzorgen of uithuisplaatsing en over de mate waarin zij het gehandicapt zijn van hun kinderen hebben kunnen accepteren. Duidelijk wordt uit de verhalen dat de gehandicapte kinderen enorm veel aandacht opeisen en dat uithuisplaatsing ouders voor geweldige gewetensproblemen kan stellen.

Trefw.: verstandelijk gehandicapten/ kinderen/ uithuisplaatsing

EEN ANDERE KIJK OP ZWAKZINNIGHEID

Jan Vrijman, Ned., 1973, 42 min., film.

De omgang van diep-zwakzinnigen met elkaar en met de jonge mensen die hen begeleiden is op een innige manier verfilmd. Bij toeschouwers komt de positieve ervaring over, die de betrokkenen in dit contact beleven.

Trefw.: verstandelijk gehandicapten

ANNE ANDERS

Leendert Pot, Nederland, 1989, 52 minuten, film/video.

Anne Pot is zevenentwintig jaar. Een buitenbeentje. Want Anne is een 'mongooltje'. Tegenwoordig probeert men voorzichtig kinderen met het syndroom van Down te integreren op een gewone basisschool. Anne maakte dit twintig jaar geleden al mee. Het kostte Anne's moeder veel moeite om tegen de stroom op te roeien, zo blijkt uit haar verhaal. Anne ging naar een gewone kleuter- en lagere school. Ze leerde lezen, schrijven, rekenen, speelde

tikkertje op het schoolplein en had een hartsvriendin, Matty. Op vijftienjarige leeftijd verhuisde Anne met haar moeder naar Frankrijk. Nu is ze volwassen, heeft een vriend en ze werkt en woont tamelijk zelfstandig in een gezinsvervangend tehuis. In de film is naast haar moeder vooral Anne zelf aan het woord om het verhaal te doen van haar leven.

Trefw.: verstandelijk gehandicapten/ verstandelijke handicaps/ opvoeding

ARBEIDSMATIGE ACTIVITEITEN IN EEN DVO

Minke Brik, Nederland, 1988, 18 minuten, video.

Voorlichtingsfilm over arbeidsmatige activiteiten in een dagverblijf voor volwassen verstandelijk gehandicapten. Begonnen wordt met een stukje voorgeschiedenis van de dagverblijven voor ouderen (DVO), gevolgd door actuele beelden van gehandicapten, bezig met het bakken van brood en banket, werken in tuin en kas, of met andere werkzaamheden. Deelnemers en begeleidsters vertellen over het belang van een dagverblijf voor ouderen, terwijl het hoofd van een DVO de doelstellingen van het arbeidsmatig werken in zijn algemeenheid uiteen zet. Sociale en agogische vorming spelen een belangrijke rol in het belang van persoonlijkheidsontwikkeling en sociaal contact. Het woord 'arbeidstherapie' is daarbij uit den boze. Het 'bezig houden' van vroeger is nu een methodische aanpak geworden om tot een eindproduct te komen. En daarbij blijkt iedereen veel meer te kunnen dan vooraf vaak wordt gedacht. Gemaakt in opdracht van de FIAD, Vereniging van dag- en woonvoorzieningen voor geestelijk gehandicapten.

Trefw.: dagopvang/ dagbesteding/ arbeid/ verstandelijk gehandicapten

AUTISME

BRT-productie, België, 1987, 55 min., video.

De nadruk in deze Belgische televisieproductie over autisme ligt op het zogeheten TEACCH-programma dat wordt toegepast bij de behandeling c.q. begeleiding van autisten en hun ouders in de Amerikaanse staat North-Carolina. Onder leiding van prof. dr. E. Schoppler is een programma ontwikkeld waarin therapeuten, leerkrachten en ouders gezamenlijk betrokken zijn bij de aanpak van de problemen. De ouders worden enerzijds geholpen via hometraining, maar fungeren tegelijk als medetherapeut bij het stellen van een juiste diagnose en behandelingsmethode. Naast een interview met Schoppler, komen ouders aan het woord die vertellen over hun ervaringen met het TEACCH-programma. Tussendoor zien we autistische kinderen bezig met het uitvoeren van gerichte opdrachten, taallessen bijvoorbeeld, terwijl dit naarmate de kinderen ouder worden overgaat in jobtraining. In een aantal gevallen leidt dit tot eenvoudige baantjes in een restaurant of een bibliotheek, terwijl het jarenlange TEACCH-programma er ook voor gezorgd heeft dat oudere autisten in groepsverband kunnen gaan samenwonen.

Trefw.: verstandelijk gehandicapten

AUTISTISCH

Joost de Smeth, Ned., 1987, 20 min., video.

Autistische kinderen zien er normaal uit, maar ze missen de mogelijkheden van samenspel en samenspraak omdat ze opgesloten zitten in hun eigen wereld en zich niet in een ander kunnen verplaatsen. Het is een ernstige handicap die de ontwikkeling van zien, horen en praten verhindert en die relaties onmogelijk maakt. Voorbeelden daarvan zijn te zien in deze documentaire, waarin niet alleen op een heldere manier wordt uitgelegd wat autisme is, maar ook aan de hand van praktijksituaties en interviews met betrokken ouders en autisten zelf een beeld wordt geschapen van diverse gevallen van autisme. Van de 5-jarige Mark die thuis de hele dag ogenschijnlijk doelloos door het huis loopt tot de 23-jarige Julius die de hele dag technische schema's tekent in een dagverblijf. De film maakt ook duidelijk dat autisme niet

alleen bij jonge kinderen voorkomt, maar dat er ook autistische volwassenen zijn, die na jarenlange training en begeleiding een aantal basisvaardigheden hebben aangeleerd om zich - zij het meestal in groepsverband- zelf te kunnen redden.

Trefw.: verstandelijk gehandicapten

BOARD AND CARE

Ron Ellis, USA, 1979, 27 min., film, Nederlands ondertiteld.

Ontroerende verfilming van een ontluikende liefde tussen twee lichtzwakzinnige jonge mensen, die men pleeg te etiketteren als "mongolen". Hun begeleiders en de buitenwacht zijn bang voor de manifestatie van deze gevoelens en tolereren ze niet; zij weten geen andere oplossing dan de gelieven van elkaar te scheiden.

Trefw.: verstandelijk gehandicapten

CREATIEVE ONTWIKKELING BIJ GEESTELIJK GEHANDICAPTEN

Max Timmerman, Nederland, 1984, 40 minuten, video.

Deze op video overgeschreven geluidsdiaserie vertelt om te beginnen iets over het ontstaan en de achtergronden van creatieve therapie (tekenen, schilderen, dansen, etc.). Het verhaal spitst zich vooral toe op tekenen en schilderen en hoe creatieve producten het eigene van een persoon zichtbaar kunnen maken. Vervolgens wordt verteld over de opzet en de activiteiten van het creativiteit- en vormingscentrum van de woongemeenschap voor verstandelijk gehandicapte volwassenen "Sterrenberg" in Huis ter Heide. Tot slot wordt het werk van enkele patiënten geïntroduceerd en geanalyseerd, waarbij men probeert betekenis toe te kennen aan de creatieve producten en te wijzen op veranderingen of juist niet door de jaren heen.

Trefw.: verstandelijk gehandicapten/ creatieve therapie

HET DERDE KIND

Tom Verheul, Nederland, 1997, 42 minuten, Nederlands, video.

Documentaire over het ouderpaar Mirjam en Dick Vos dat in verwachting is van hun derde kind. Een zwangerschap die de nodige zorgen baart, want hun eerste -te vroeg geboren- kind David stierf na twee dagen en hun tweede, Rebecca, is verstandelijk gehandicapt. Zij heeft het syndroom van Angelman, een zeldzame chromosoomafwijking. Door deze voorgeschiedenis is de derde zwangerschap onderwerp van uitgebreide medische zorg. De ouders willen zoveel mogelijk zekerheid dat er ditmaal een gezonde baby geboren wordt. In de film worden -aan de hand van dagboekfragmenten van Mirjam- het verloop van de zwangerschap, de geboorte en de eerste twee maanden erna gevolgd. De filmmaker confronteert de kijker met cruciale momenten waarin ingrijpende beslissingen moeten worden genomen. Moeilijk bespreekbare thema's als wel of geen prenataal onderzoek, vroeggeboorte, euthanasie, abortus en het krijgen en opvoeden van een verstandelijk gehandicapt kind komen aan de orde. Ook de rouwverwerking van hun eerste kind, speelt door de film heen en vindt een rustpunt na een bezoek aan de afdeling neonatologie van het Amsterdams Medisch Centrum, waar David in de couveuse lag en stierf. En de toekomst van hun tweede kind, Rebecca, wordt duidelijker na een eerste kennismaking met een dagverblijf voor verstandelijk gehandicapten. Na de geboorte van hun gezonde derde kind, beseffen de ouders dat hun leven zich vanaf nu in twee werelden zal afspelen.

Trefw.: neonatale zorg/ zwangerschapscomplicaties/ kindergeneeskunde/ verstandelijk gehandicapten/ aangeboren afwijkingen

DE DRAAD VAN ARIADNE

Ditteke Mensink, Nederland, 1997, 15 minuten, video.

Ontroerende korte film over Ariadne, een spontane, jonge vrouw die droomt van een eigen huis, man, en kinderen. Het normale verlangen van vele jonge vrouwen, maar Ariadne is verstandelijk gehandicapt. Ze kan heel goed onder woorden brengen wat ze wil en voelt, maar zelfstandig wonen is er niet bij. Daarom woont ze in Bronlaak, een leef- en werkgemeenschap voor verstandelijk gehandicapten, waar ze samen met haar kamergenote Marianne mijmert over dat andere, onbereikbare leven. Met kinderlijk enthousiasme vertelt ze over haar vriend Michel ('mijn prinsje, mijn kanjer') met wie ze het liefst naar bed zou willen en kinderen krijgen. 'Maar dat kan gewoon niet', zegt ze zelf heel verstandelijk. Een conclusie die wordt bevestigd door haar moeder, die haar er nog eens op wijst -waarschijnlijk voor de zoveelste keer- dat een kind geen 'pop in een wieg' is.. Ariadne snapt het allemaal, maar accepteren is een andere zaak. Daar hebben zowel moeder als dochter het erg moeilijk mee, zoals blijkt uit de ontroerende slotscène. 'De draad van Ariadne' werd in 1996 bekroond met de Woord- en Beeldprijs van de Federatie van Ouderverenigingen.

Trefw.: verstandelijk gehandicapten/ seksualiteit/ leefvormen

ECHT WERK

Kleeff & en van der Houwen, Nederland, 1990, 10 minuten, video.

'Echt werk' is een naar video overgeschreven korte diaserie over de ervaringen van ondernemers met mensen met een verstandelijke handicap. Drie leidinggevendenden uit verschillende bedrijfstakken, een leverancier van bakkersmaterialen, een groothandel in sanitaire producten en een meubelbedrijf, vertellen over het inzetten van mensen met een handicap in hun bedrijf. In veel gevallen gaat het daarbij om routinematig werk met een continu karakter. Soms werd een langdurige stage gevolgd door een vast dienstverband en in een ander geval werd eerst heel bewust het tempo van werken bepaald voor een vaste baan werd aangeboden. De ondernemers spreken over 'dankbare' werknemers die graag op een gelijke manier behandeld willen worden als de rest van het personeel en die op een aangepaste manier heel nuttig kunnen zijn voor de onderneming.

Trefw.: verstandelijk gehandicapten/ arbeid

FRANK

Yvonne Kroon van Diest, Ned., 1981, 27 min., video.

Frank, de hoofdpersoon in deze film, is een mongoolse jongen die samen met enkele andere geestelijk gehandicapten de dagen doorbrengt in een dagverblijf voor oudere geestelijk gehandicapten. De film laat een aantal sfeerbeelden zien in het dagverblijf. Gewone dagelijkse dingen als samen knutselen, spelletjes doen, plaatjes draaien, dansen en zingen. Niks bijzonders, maar hele gewone alledaagse dingen die een impressie geven van hoe mensen als Frank met elkaar omgaan.

Trefw.: verstandelijk gehandicapten

GEWOON ANDERS

Jef van der Heijden, Nederland, 1989, 47 minuten, video.

'Een ontmoeting met verstandelijk gehandicapten', is de ondertitel van deze op video overgeschreven geluidsdiaserie, die laat zien hoe een aantal verstandelijk gehandicapten van verschillende niveaus woont, werkt en (samen)leeft. Aan het woord komen ouders en opvoeders, maar vooral ook de gehandicapten zelf. Er wordt een beeld geschetst van de verschillende mogelijkheden die verstandelijk gehandicapten ter beschikking staan: de speciale vormen van onderwijs, kinderopvang, dagactiviteiten, vrijetijdsbesteding en daarnaast de verschillende manieren van wonen, uiteenlopend van thuiswonen, tot een

gezinsvervangend tehuis of begeleid zelfstandig wonen. Twee moeders vertellen over de moeilijke beslissing van uithuisplaatsing en het belang van een familievereniging. Een onderwijzeres vertelt over haar ervaringen met kinderen op een ZMLK-school, terwijl ook de rol van vrijwilligers even ter sprake komt. In het laatste deel van de film ligt het accent op (licht) verstandelijk gehandicapten die in groepsverband samenwonen. Daarbij ontstaan vriendschappen en vaste relaties. Maar er zijn ook mensen zoals Herman, die er door hun handicap (autistische) juist niet in slagen om een langdurige relatie aan te gaan. Gemaakt in opdracht van de Stichting Samenwerking en Ondersteuning Landelijke Organisaties Zorg voor mensen met een verstandelijke handicap (SOLOZ).

Trefw.: verstandelijk gehandicapten/ zorg voor verstandelijk gehandicapten/ levensomstandigheden

HET GEZICHT

Wim de Bie en Pieter Delft, Nederland, 1989, 40 minuten, video.

Speciaal op verstandelijk gehandicapten van midden en laag niveau afgestemde videoproductie, die uitgaat van het idee dat het gezicht (van vader en moeder) het beeld is waardoor wij ons eerste contact leggen met de buitenwereld. In onze contacten met anderen blijft het steeds ons belangrijkste oriëntatiepunt. Het programma concentreert zich in close-up op het gezicht. Wat gebeurt er op een dag allemaal met je gezicht: wassen, tanden poetsen, eten. Door algemeen menselijke emoties met het gezicht in beeld te brengen en dit te doen aan de hand van dagelijkse gebeurtenissen willen de makers herkenbare en te verwerken prikkels aanbieden aan gehandicapten van laag niveau. Essentieel bij het maken van deze productie waren de herhaling, trage beeldwisselingen, eenvoudige muziek en een non-verbale benadering. Het programma is zodanig gemonteerd dat scènes afzonderlijk bekeken en beleefd kunnen worden. De aandacht van de kijker kan en mag afdwalen. Volgens de makers is veelvuldig vertonen van het programma zelfs noodzakelijk om het gewenste effect te verkrijgen.

Dit (experimentele) programma werd gemaakt door de Kleine Omroep Stichting (KLOS) van "De Sterrenberg" in Huis ter Heide om te onderzoeken of 'laag niveau'-gehandicapten baat kunnen hebben bij aangepaste TV-programma's.

Trefw.: verstandelijk gehandicapten/ communicatie

DE HARTEKAMP, 24 UUR PER DAG OPEN

Maria Nasveld, Nederland, 1993, 20 minuten, video.

In deze voorlichtingsfilm wordt over de schouder van drie bewoners mee gekeken naar de manier van wonen, werken en vrijetijdsbesteding, evenals de behandeling en begeleiding van verstandelijk gehandicapten in De Hartekamp in Noord-Holland. Een grote instelling met verschillende voorzieningen, verspreid over een groot aantal locaties. In totaal telt De Hartekamp zo'n achthonderd bewoners, evenveel medewerkers en daarnaast nog een kleine driehonderd vrijwilligers. We maken kennis met Ron (34) die woont in een groep met gedragsmoeilijke mensen, die begeleid worden door gespecialiseerde verpleegkundigen. Overdag werkt Ron op een afdeling. Julia is tien en meervoudig gehandicapt en heeft zeer intensieve begeleiding nodig. De film laat beelden zien van de dagelijkse praktische zorg en geeft inzicht in de speciale begeleiding die in haar geval vereist is. Caroline (30) ten slotte is redelijk zelfstandig en woont met een groep andere bewoners in een gewoon rijtjeshuis. Zij werkt overdag op de bakkerijafdeling van De Hartekamp. De film eindigt met de verhuizing van Caroline naar een nieuwe voorziening, waarbij ook haar ouders de nodige hand- en spandiensten verlenen. Gemaakt in opdracht van De Hartekamp.

Trefw.: zorg voor verstandelijk gehandicapten/ dagbesteding

HOOGGEACHT PUBLIEK

Michel Kapteijns, Nederland, 1992, 49 minuten, video.

In de zomer van 1991 bezoekt Circus Vonk de woon- en leefgemeenschap voor verstandelijk gehandicapten 'Haarendael' in het Brabantse Haaren. Het bijzondere van de voorstelling die het circus verzorgd, is dat de bewoners van 'Haarendael' zelf actief betrokken zijn bij het tot stand komen ervan. Dit gebeurt onder begeleiding van een professionele circusartiest en een personeelslid van de inrichting. De film laat mooie staaltjes zien van de voorbereiding van deze circusacts. Daarbij wordt geprobeerd de bewoners uit hun tent te lokken, ze hun grenzen te laten overschrijden en zichzelf (en het personeel) vermeld te doen staan. Onvermoede reacties en gedragingen komen daarbij soms aan de oppervlakte en geven de begeleiders een heel andere kijk op een bewoner. Het accent in 'Hooggeacht publiek' ligt dan ook niet op de uiteindelijke voorstelling en de individuele prestaties, maar juist op datgene wat de bewoners tijdens het werken aan de circusacts van zichzelf laten zien.

Trefw.: verstandelijk gehandicapten/ gedrag

IK WIL SERIEUS GENOMEN WORDEN

Joost Grol en Jan Smulders, Nederland, 1989, 25 minuten.

Film over de dagopvang van verstandelijk gehandicapten bij de Stichting Dagverblijven voor Geestelijk Gehandicapten in Zuid-Kennemerland. Deze stichting beheert vijf dagverblijven (waarvan 1 voor kinderen) in Haarlem en omgeving. De film geeft een algemeen beeld van de diverse activiteiten bij de kinderopvang, de schoolvoorbereidingsgroep en de dagbesteding van volwassenen. De nadruk ligt op de dagopvang voor volwassenen, waarbij de rode draad wordt gevormd door het maken van een eigen krantje, een activiteit die door de hele film heen terugkomt. Het krantje is een van de middelen bij de creatieve ontwikkelingsgerichte activiteiten, die verder bestaan uit muziek, toneel en volksdansen. Voorts zijn er arbeidsmatige activiteiten in verschillende groepen, zoals de textielgroep, de technische groep, de huishoudgroep, de kantinegroep (die de lunch verzorgt in de dagverblijven) en de administratiegroep (die een deel van de administratie doet). Heel in het kort worden ook even de specialistische voorzieningen (fysiotherapie, logopedie etc.) aangestipt en de doelen waarnaar wordt gestreefd door de opdrachtgever van deze film.

Trefw.: verstandelijk gehandicapten/ dagbesteding/ mkd

IN HOLLAND STAAT EEN HUIS

Ton Vriens, Ned., 1983, 25 min., film/video.

Voorlichtingsfilm over tien geestelijk gehandicapte jongeren in een begeleid wonen project in Nieuwkoop. Tien jongens en meisjes met een verstandelijke handicap, die samen wonen in een gewoon huis, in een gewone buurt in Nieuwkoop. Jongeren, die voorheen bijna allemaal voor langere tijd opgenomen waren in een inrichting. De film geeft een beeld van hun nieuwe huisvesting en hun nieuwe, veel vrijere manier van leven. De camera volgt ze in hun dagelijks leven, het zelfstandig naar werk of school toegaan, hun hobby's en sport, de karweitjes die ze in de buurt doen, hun omgang met elkaar en met anderen. Thuis en op straat.

Trefw.: verstandelijk gehandicapten

INGERICHT

Alfred Venema, Nederland, 1986, 47 minuten, video.

"Ingericht" vertelt het levensverhaal van twee bejaarde zwakzinnigen, die vrijwel hun hele leven in tehuizen en inrichtingen hebben doorgebracht. Centraal in hun verhaal staat de Johannesstichting, later "Sterrenberg" in Huis ter Heide (Utrecht), waar ze beiden tientallen

jaren hebben gewoond. Ze vertellen over hun jeugd, de beginjaren in de internaten en de veranderingen die ze door de jaren heen binnen de inrichting hebben meegemaakt. Aan de hand van hun persoonlijke verhalen komt de geschiedenis van de zwakzinnigenzorg in de afgelopen zeventig jaar in beeld. Van de oude internaten met zalen voor honderd mensen, strenge regels en de nadruk op arbeidstherapie, tot de veranderingen in de jaren zestig/zeventig, met als bekendste voorbeeld de 'revolutie' in "Dennendal", die de zwakzinnigenzorg een ander gezicht heeft gegeven. Pleun en Jo, de twee hoofdrolspelers in deze film, hebben het allemaal meegemaakt en beleefd. Twee mensen die nog altijd in de "Sterrenberg" wonen en daar, zoals ze zelf zeggen, ook niet meer weg zouden willen.

Trefw.: zorg voor verstandelijk gehandicapten/ verstandelijk gehandicapten/ geschiedenis/ twintigste eeuw

IS EEN GEHANDICAPT (PLEEG)KIND OOK WELKOM?

Mariëtte Bosch, Nederland, 1989, 37 minuten, video.

Deze deels gedramatiseerde film vertelt het verhaal van een potentieel pleeggezin en van Lisa, die verstandelijk gehandicapt is en in een tehuis woont. De vragen die in het gezin rijzen als ze proberen zich voor te stellen hoe het is om een gehandicapt kind als Lisa in het gezin op te nemen, worden in de film helder beantwoord. De film werd gemaakt in opdracht van de William Schrikker Stichting die zich ervoor inzet ook kinderen met een handicap in aanmerking te laten komen voor opname in pleeggezinnen.

Trefw.: verstandelijk gehandicapten/ pleeggezin

IS ER PERSPECTIEF?

Willem Cranen en Truus Rüter, Nederland, 1992, 43 minuten, video.

Is er perspectief? Dat is de vraag die veel hulpverleners, behandelaars en verzorgers zich stellen bij het omgaan met ernstig probleemgedrag van verstandelijk gehandicapten. Is er perspectief voor de mensen die in leefgroepen dagelijks worden geconfronteerd met angst en agressie. Maar al te vaak moet daarbij noodgedwongen worden teruggevallen op fixatiemethodes of gedragsbeïnvloedende medicatie. De vraag is of er andere, humanere behandelmethodes en of omgangsvormen te bedenken zijn om de sfeer in leefgroepen te verbeteren en de angst en agressie tot een minimum te beperken. In deze videoproductie wordt geprobeerd een antwoord te geven op deze vragen. Aan het woord komen mensen die hier dagelijks mee te maken hebben. De diverse benaderingswijzen worden aangegeven en met sprekende praktijkvoorbeelden toegelicht. Het accent ligt hierbij op de methode van 'Gentle Teaching', zoals die onder meer wordt toegepast in 'De Sterre' te Clinge, waar deze videoband werd opgenomen, en waar men goede resultaten heeft weten te boeken met deze methode.

Trefw.: gedragsstoornissen/ verstandelijk gehandicapten

KIJK ZELF MAAR

Ewout van der Mey, Nederland, 1991, 57 minuten, video.

'Of wij nu anders zijn...kijk zelf maar.' Zo luidt de volledige titel van deze film, waarin een portret wordt gegeven van een vijftal mensen met een lichamelijke of een verstandelijke handicap. Alle vijf werken ze in dezelfde sociale werkplaats: De Werkvoorziening Amsterdam Meerlanden (WAM). Een grote werkplaats, met een houtafdeling, een naaiatelier, een industriële afdeling en ook een afdeling tuinbouw met diverse kassen. De film begint met de introductie van een nieuwe werkneemster, die start op de test- en trainingsafdeling. Daarna worden vijf werknemers, in leeftijd uiteenlopend van 28 tot 46 jaar, op de voet gevolgd bij hun werkzaamheden voor de WAM, maar ook in hun leven daarbuiten. Ze vertellen niet alleen over de verschillen tussen het gewone bedrijfsleven en de sociale werkplaats (het

tempo, de werksfeer en de omgang met elkaar), maar ook over hun hobby's, hun handicap, hun teleurstellingen in het leven en hun relaties. De directeur en de werkleider vertellen over het belang van een goede werksfeer, over de begeleiding en de kwetsbaarheid van mensen met een (verstandelijke) handicap. Verjaardagen en jubilea blijken belangrijke elementen om de dagelijkse routine te doorbreken, evenals de jaarlijkse uitjes, zoals het gezamenlijke weekend naar Ameland waarmee de film wordt afgesloten.

Trefw.: sociale werkvoorziening/ arbeidsrehabilitatie/ lichamelijk gehandicapten/ verstandelijk gehandicapten

KIND VOOR ALTIJD?

Ton Vriens & Jan Vrijman, Ned., 1982, 40 min., film/video.

De film toont twaalf min of meer toevallige situaties, die met elkaar een caleidoscopisch beeld geven van de zwakzinnigzorg in Nederland. Dat loopt uiteen van een speciaal kinderdagverblijf voor geestelijk gehandicapte kinderen, tot beelden uit een inrichting, een sociale werkplaats of alternatieve woonvormen waarin zwakzinnige mensen zoveel mogelijk zelfstandig kunnen leven en wonen.

Trefw.: verstandelijk gehandicapten

KINDEREN VAN JE KEUZE

Yvonne Feller, Nederland, 1991, 30 minuten, video.

In deze videoband wordt een portret gegeven van twee gezinnen waarin naast de eigen kinderen, ook een gehandicapt pleegkind is opgenomen. In beide gevallen fungeerde de voogdijvereniging William Schrikkerstichting als bemiddelaar tussen kind en pleeggezin. Het ene gezin heeft naast de twee eigen kinderen een mongooltje geadopteerd. Allebei de pleegouders werken in de zwakzinnigzorg en zijn ervan overtuigd dat kinderen met het syndroom van Down beter af zijn in een gezin. Ze krijgen er vaak meer aandacht, waardoor ze zich beter ontwikkelen. Het andere gezin had al vier kinderen, voordat ze ja zeiden tegen een pleegkind. Ze hadden niet speciaal gekozen voor een kind met een handicap, maar het beviel zo goed dat in de loop der jaren besloten werd nog drie kinderen met een handicap in huis op te nemen.

Trefw.: pleegkinderen/ pleeggezin/ lichamelijk gehandicapten/ verstandelijk gehandicapten/ adoptie

EEN KLEINE REVOLUTIE

Ireen van Ditshuyzen en Suzanne Raes, Nederland, 1995, 2x40 minuten, video.

Documentair tweeluik over zeven verstandelijk gehandicapten in Zuid-Holland die de kans kregen om onder begeleiding zelfstandig te gaan wonen. In het eerste deel van het tweeluik worden de voorbereidingen getoond van de verhuizing van een gezinsvervangend tehuis naar een eigen woning. Aan het woord komen ouders, begeleiders, en natuurlijk de betrokkenen zelf. Het doel van het project is vooral om het samen doen en het zelf doen te stimuleren en op die manier hun leven te verrijken met kleur en ervaring. De bewoners krijgen te maken met zaken als boodschappen doen, huishouden, financiën, contacten met de burens of meer intieme dingen als seksualiteit.

In het tweede deel blijkt dat niet alles op rolletjes loopt. De verhouding tussen twee van hen is stuk gelopen. Jacqueline is teruggekeerd naar een gezinsvervangend tehuis en Klaas woont nu alleen en zoekt via contactadvertenties een nieuwe partner. De verhouding tussen Koos en Jeanine daarentegen gaat zo goed dat hun begeleiding verminderd kan worden. Zij treden zelfs op symbolische wijze met elkaar in het huwelijk.

Trefw.: verstandelijk gehandicapten/ begeleid wonen/ relaties

EEN KRAS OP HET BESTAAN

Ike Bertels, Gerdy Nijman en Jetske Spanjer, Nederland, 1988, 49 minuten, video.

"Een kras op het bestaan" is een film over de dilemma's rond de geboorte van een verstandelijk gehandicapt kind. De twijfels over het afbreken van de zwangerschap als tijdens prenataal onderzoek afwijkingen (bv. syndroom van Down) worden ontdekt. Het merendeel van de zwangere vrouwen is ervan overtuigd dat ze de juiste keuze maken wanneer ze bij dergelijke afwijkingen de zwangerschap laten afbreken. Maar dan nog kan dit veel verdriet veroorzaken. Ook kan het voorkomen dat pas bij de geboorte ontdekt wordt dat het kind een mongooltje blijkt te zijn. Dan komen ouders voor de moeilijke beslissing te staan: het kind wel of niet binnen het gezin te laten opgroeien. In een derde situatie zien we ouders die met hun verstandelijk gehandicapte kind thuis geen raad meer weten en voor de keus komen te staan voor een inrichting, een gezinsvervangend tehuis of een pleeggezin. In alle gevallen vormen dit soort zaken 'een kras op het bestaan', iets wat mensen tot in hun diepste wezen raakt en wat van grote invloed kan zijn op hun verdere leven.

Trefw.: verstandelijke handicaps/ zwangerschap/ abortus/ uithuisplaatsing

MAARTJE

M. van der Heyden, Ned., 1985, 45 min., film/video.

"Ervaringen rond een autistisch kind", zo luidt de ondertitel van deze film. Hoofdpersoon is Maartje, een meisje van 12 dat lijdt aan vroegkinderlijk autisme. Zij is volkomen introvert, valt steeds terug op stereotype handelingen en heeft een grote angst voor veranderingen. Lichamelijk- of oogcontact is moeilijk en ze praat niet of moeilijk. In een chronologische verhaallijn wordt, mede aan de hand van familiefilmpjes, het leven van Maartje verteld tot en met haar opname in het observatiecentrum De Hondsborg. De film geeft een helder beeld van de gedragingen van Maartje en via ingelaste video-opname wordt iets verteld over haar behandeling. De film werd gemaakt in opdracht van Pedologisch Instituut De Hondsborg te Oisterwijk.

Trefw.: verstandelijk gehandicapten

MEER MET MUZIEK

Ruud Bisseling, Nederland, 1989, 22 minuten, video.

"Meer met muziek" is een videoproduktie over het orthopedagogisch gebruik van muziek in de omgang met verstandelijk gehandicapten van laag niveau. Na een introductie van de doelstellingen wordt de les gevolgd van drie verschillende laag niveaugroepen. Centraal staat de muziekpedagoge, die met behulp van muziek het onderlinge contact probeert te intensiveren. Ook worden de motorische activiteiten gestimuleerd door het maken van geluiden, terwijl in de 'snoezelgroep' met behulp van natuurgeluiden de visuele zintuigen worden gestimuleerd. In een andere groep wordt gedanst, terwijl aan het eind van de therapie zingend afscheid wordt genomen van elkaar.

Trefw.: verstandelijk gehandicapten/ creatieve therapie/ snoezelen

MEVROUW, IS U VAN DE HEMEL?

Marja Kok, Nederland, 1993, 35 minuten, video.

Een ontroerende documentaire over het 'nachtleven' in dag- en wooncentrum De Werf, een centrum voor 180 verstandelijk gehandicapten in Amsterdam-Noord. De film begint met de aankomst van de nachtploeg, met als centrale figuur het nachthoofd Wil Alberts, die vanachter het 'acoustic monitoring system' via de intercom contact heeft met de bewoners. Zij is de spil waar het in de donkere uren om draait. Ze stuurt een verzorgende erop uit als een bewoner verdriet heeft, angstig is of maar blijft schreeuwen. Maar in eerste instantie probeert

ze zelf via de intercom met de bewoners te communiceren. Haar troostende of rustgevende stem is voor sommige bewoners een stem uit de hemel die zegt wat ze moeten doen. De film bevat een aantal mooie observaties van bewoners in hun rituelen voor het slapen gaan, maar er is ook aandacht voor de rol van de verzorgenden en hun omgang met de bewoners. Over de moeite die het soms kost om dit werk vol te houden en het geduld dat je bijvoorbeeld nodig hebt als iemand steeds maar blijft schreeuwen. Na zo'n doorwaakte nacht is de komst van de dagploeg letterlijk een welkome afwisseling. (zie ook: 'Niet volmaakt, maar mateloos mooi')
Trefw.: zorg voor verstandelijk gehandicapten/ levensomstandigheden/ z-verpleegkundigen

NIET VOLMAAKT, MAAR MATELOOS MOOI

Marja Kok, Nederland, 1995, 69 minuten (I. 33 min., II. 36 min.), video.

In 1993 maakte Marja Kok voor de KRO-televisie de documentaire 'Mevrouw, is u van de hemel' over het 'nachtleven' in een dag- en wooncentrum voor verstandelijk gehandicapten. De reacties hierop waren zo enthousiast dat de KRO de opdracht gaf voor een vervolg (in 2 delen), waarin een portret wordt gegeven van een vijftal bewoners. Ze worden gevolgd in hun dagelijks doen en laten in hun woongemeenschap, maar ook in het weekend thuis bij hun ouders. Filmmaakster Marja Kok beschouwde de vijf voor een tijdje als haar eigen kinderen en ging letterlijk met ze op stap. Zo leren we stap voor stap de bewoners en hun eigenaardigheden kennen. Een opmerkelijke figuur is Fred, die 's nachts de anderen wakker houdt met zijn geschreeuw en die ook als hij met zijn ouders op stap is voortdurend tot kalmtte moet worden gemaand. Jan wordt gevolgd bij zijn dooltochten door het noordelijk havengebied, waar ook Bert af en toe rondscharrelt op zoek naar oud papier of andere rommel. Johannes loopt meestal met oordoppen rond en is als autist gefascineerd door knopjes, snoertjes en apparaten. En dan is er nog Marcel, de zanger en toneelspeler van het stel. Hij speelt hele scènes met zichzelf en zorgt voor de vrolijke noot in de film. Een film die een liefdevol portret schetst van vijf bewoners van een woongemeenschap voor verstandelijk gehandicapten in Amsterdam-Noord. (Zie ook 'Mevrouw, is u van de hemel')
Trefw.: zorg voor verstandelijk gehandicapten/ levensomstandigheden/ familie

ONBEPERKT WERK, IEDERE DAG IS ANDERS

Kees Keuch, Nederland, 1991, 20 minuten, video.

'Onbeperkt werk' is een informatieve band over het werken in de zwakzinnigenzorg in Amsterdam. In eerste instantie bedoeld om toekomstige of nieuwe medewerkers te informeren over de activiteiten van de SWOZ (Stichting Werkgemeenschap Orthopedische Zorg), die in Amsterdam twintig gezinsvervangende tehuizen, een begeleid wonenproject en twee kinderdagverblijven beheert. De videoband vertelt in zijn algemeenheid iets over de dagelijkse praktijk in de verschillende gezinsvervangende tehuizen. De verschillende vormen van opvang en begeleiding komen ter sprake, evenals het wonen in een begeleid zelfstandig wonenproject. Nieuw is het Logeershuis, waar nog thuiswonende verstandelijk gehandicapten tijdelijk kunnen worden opgevangen. Ook is er informatie over de gang van zaken in de kinderdagverblijven of in het grotere woon- en dagcentrum voor de bewoners met een laag niveau die veel verzorging nodig hebben. Tot slot geeft de band informatie over het scholings- en bijscholingsprogramma van de SWOZ, evenals de Z-opleiding.

Trefw.: zorg voor verstandelijk gehandicapten/ gvt/ begeleid wonen/ kinderdagverblijven

ONDERWEG NAAR THUIS

Henk Jansen, Nederland, 1992, 21 minuten, video.

Korte, informatieve documentaire over de verschillende manieren van wonen voor mensen met een verstandelijke handicap. In 'Onderweg naar thuis' worden een drietal verschillende

woonsituaties onder de loep genomen. Als eerste komt aan het woord Kees Heins, een man van middelbare leeftijd die al vanaf zijn jeugd in inrichtingen gezeten heeft. Nu woont hij met zes andere mensen in een gezinsvervangend tehuis en dat bevalt hem prima. Een heel ander geval is Miranda, een verstandelijk gehandicapte kleuter. Haar ouders kunnen dankzij uitgebreide steun van een gezinshulp voor haar zorgen. Dankzij deze steun wordt het gezinsleven niet overmatig belast en kan Miranda alle aandacht krijgen die zij nodig heeft. Als laatste zien we Frans van Lith. Hij is recentelijk uit de woongemeenschap Swetterhage naar een zelfstandige sociowoning verhuisd maar kon daar niet aarden. Hij voelde zich er niet thuis. Hij is teruggegaan naar de oorspronkelijke woongemeenschap en het is voor iedereen nu duidelijk dat dit de plek is waar Frans zich het meest op zijn gemak voelt.

Trefw.: huisvesting/ verstandelijk gehandicapten/ gvt/ thuiszorg/ zorg voor verstandelijk gehandicapten

OP WEG NAAR WEERKLANK

Henk Jansen, Nederland, 1994, 20 minuten, video.

Korte documentaire over 'Weerklank', een landelijk opererend centrum voor observatie en begeleiding van kinderen en jong volwassenen met een auditieve en verstandelijke handicap. In 'Weerklank' worden enkele tientallen kinderen en jongeren begeleid die in leeftijd variëren van drie tot vijftientig jaar. Dit gebeurt in negen leefgroepen en in het activiteitscentrum De Kameleon. 'Weerklank' heeft een diagnostische en een ondersteunende functie en verzorgt tevens 24-uurs begeleiding en opvang. Een individueel zorgplan is de leidraad van de verzorgingsfilosofie, zowel in 'Weerklank' zelf, als ook bij ouders thuis. Deze individuele begeleiding is zeer intensief en ontwikkelingsgericht, en wordt ondersteund door vele verschillende therapieën. De deskundigheid van 'Weerklank' kan ook worden ingezet waar de woon- en werksituatie wel toereikend is. Een pedagogisch medewerkster van 'Weerklank' geeft praktische pedagogische gezinsbegeleiding bij familie thuis om een individueel zorgplan ter plaatse aan te bieden. Dit plan behelst advies en ondersteuning in de communicatie tussen kind en ouders.

Trefw.: verstandelijk gehandicapten/ doofheid/ slechthorendheid/ jeugd

OUDERS VAN NIKS?

Jan Pieter Visser (NCRV-TV), Ned., 1984, 50 min., video (technisch matig van kwaliteit).

Ouders vertellen in deze film over hun zwakzinnige kinderen. Over de lange moeilijke weg die ze moeten afleggen voor hun kind groot is, over de pijn en het verdriet bij de ontdekking dat hun kind zwakzinnig bleek te zijn. Over de keuzeproblemen waar ze voor komen te staan wanneer de huisarts adviseert hun kind maar "weg te doen" in een inrichting. Over de vervreemding van je eigen kind wanneer het inderdaad niet meer thuis woont en een beter contact heeft met de groepsleider of leidster in de inrichting dan met jezelf. En altijd weer die schuldgevoelens wanneer je na een weekend weer afscheid moet nemen van je kind. De film besluit met een pleidooi om de houding van de bevolking ten opzichte van zwakzinnigen te veranderen, taboes te doorbreken en bijvoorbeeld normale kinderen bewust in contact te brengen met zwakzinnigen.

Trefw.: verstandelijk gehandicapten

EEN PARADIJS

Duco Tellegen, Nederland, 1994, 30 minuten, video.

Filmmaker Duco Tellegen ging met Carel Muller terug naar de Willem Arntsz Hoeve in Den Dolder om daar al wandelend over het terrein herinneringen op te halen aan wat in de geschiedenis van de zwakzinnigenzorg bekend is geworden als de 'Affaire Dennendal'. Een

poging om aan het eind van de jaren zestig te komen tot een andere, meer gelijkwaardige omgang met verstandelijk gehandicapten waarbij de grens tussen 'normaal' en 'abnormaal' was verdwenen. Daarnaast ging het om 'verdunding van de monocultuur', zoals Muller het in de film noemt: een kleinschaliger en meer op individuele behoeftes afgestemde opvang. Muller krijgt in deze film de gelegenheid om zijn idealen van toen te vergelijken met de realiteit van nu. Tegenover zijn idealistische zienswijze staan de nuchtere en pragmatische opvattingen van de huidige directeur, drs. L. van Veen, die thans midden in een vernieuwingsfase zit en die er evenzeer op uit is dat de 'klanten' (cliënten en ouders) zich gelukkig voelen. Het zijn twee verschillende manieren van denken die ten grondslag liggen aan de opvattingen van Muller en van Van Veen. Een andere tijdgeest ook, zoals Muller terecht zelf constateert. De Affaire Dennendal zelf blijft in de film wat op de achtergrond. Het is geen documentaire over de geschiedenis van Dennendal, maar meer een portret van een man die droomde van het paradijs op aarde. Die uitging van een levensgevoel waarvan hij zich, vijftienvintig jaar na dato, afvraagt of het ooit heeft bestaan.

Trefw.: zorg voor verstandelijk gehandicapten/ verstandelijk gehandicapten/ integratie/ geschiedenis/ twintigste eeuw

PORTRAIT OF AN AUTISTIC YOUNG MAN

Barnett Addis, USA, 1986, 47 min., video, zwart/wit, Engels gesproken.

Deze film biedt een portret van Joseph Sullivan, een autistische jongeman (24), die grotendeels door zijn ouders zelf is opgevoed. Hij woont ook nog gewoon thuis, heeft op de highschool gezeten en werkt in een plaatselijke bibliotheek. De actuele beelden worden afgewisseld met historische filmopnamen uit de film "The Invisible Wall", waarin Joseph 7 jaar oud is. Zoals elk autistische kind zijn eigen specifiek afwijkend gedrag heeft, geldt dit ook voor Joseph. Hij spreekt wartaal en maakt hardop optelsommen die niet kloppen. Maar tegelijk heeft hij een fabelachtig geheugen. Hij kan precies herhalen wat hij ooit gehoord of gelezen heeft. Hij heeft een huisvriend met wie hij op stap gaat en die hem helpt met zijn probleem. Zijn ouders hebben het moeilijk met hem omdat hij zich vaak isoleert op zijn kamer waar hij urenlang naar muziek kan luisteren, zijn grootste passie. Een deskundige vertelt wat autisme is, al weet nog niemand precies waardoor het wordt veroorzaakt. Volgens hem, is er wellicht op biochemische manier iets aan te doen in de toekomst.

Trefw.: verstandelijk gehandicapten

SAMEN SPELEN

Jan IJzerman, Nederland, 1984, 21 minuten, video.

Praktijkvoorbeeld van een zogeheten 'acceptatieproject' tussen kinderen van een ZMLK-school en kinderen van een gewone lagere school. Ofwel het leren accepteren van het 'anders zijn' van verstandelijk gehandicapten. De film geeft een impressie van de activiteiten op een ZMLK-school, waarbij het leren communiceren met elkaar een belangrijke plaats inneemt. Van belang is ook het samen spelen met andere, normale kinderen, wat gebeurt binnen het acceptatieproject. Beurtelings gaan de kinderen van de verschillende scholen bij elkaar op bezoek. De film besluit met een gezamenlijk schoolkamp, waarbij ze onder andere met elkaar een toneelvoorstelling bedenken en uitvoeren.

Trefw.: verstandelijk gehandicapten/ communicatie/ spel

SANDHAGHE

Jan Boesten, Nederland, 1992, 10 minuten, video.

Korte voorlichtingsfilm over de activiteiten van Sociaal Pedagogisch Centrum Sandhaghe in Den Haag. Deze Stichting beheert in de regio Den Haag een groot aantal woonvoorzieningen,

twee dagvoorzieningen voor kinderen, het observatie- en behandelcentrum 'Sandhaghe' en een tiental voorzieningen waar kleine groepjes mensen met een verstandelijke handicap zelfstandig wonen. Voor haar bewoners biedt S.P.C. Sandhaghe een hanteerbare en overzichtelijke leefomgeving waarin ze op hun eigen niveau zo zelfstandig mogelijk kunnen functioneren. In alle voorzieningen wordt met kleine teams gewerkt onder leiding van een groepshoofd met gedragswetenschappelijke ondersteuning. De activiteiten van Sandhaghe behelzen onder andere: dag- en woonvoorzieningen voor volwassenen, begeleid zelfstandig wonen, kinderdagverblijven, woonvoorzieningen voor ouderen en woonvoorzieningen voor jong volwassenen en kinderen.

Trefw.: zorg voor verstandelijk gehandicapten/ huisvesting/ begeleid wonen/ gvt/ verstandelijk gehandicapten/ zuid-holland/ kinderdagverblijven

SJEEKSPIER IN ROTTERDAM

Cor de Heus, Nederland, 1993, 29 minuten, video.

Deze videoproductie geeft een intrigerende kijk achter de schermen bij de toneelgroep Maatwerk, een amateurtheatergezelschap van mensen met een verstandelijke handicap. Ze worden gevolgd bij de voorbereidingen van de productie 'Troilus en Cressida', een drama van William Shakespeare. De voorstelling wordt opgevoerd door veertien verstandelijk gehandicapten, onder regie van Koert Dekker. De film toont de voorbereidingen, de eerste worstelingen met de tekst, het inpassen van de muziek, het repeteren van de scènes, de try-out en daarna de zenuwen voor de première. Maar wat de film echt interessant maakt zijn de gesprekjes tussen de bedrijven en de portretjes van enkele van de spelers. Zoals Miriam van Rossum, die de hoofdrol speelt als Cressida en die als klein meisje al actrice wilde worden. Of Jos Tournier, haar tegenspeler die met zijn elegante gebarentaal en charmante optreden als Troilus, zijn echte verloofde jaloers weet te maken. Toneel en werkelijkheid lopen hier in elkaar over en geven de repetities een extra dimensie. Carla Heyboer vertelt over haar gevoelens van jaloezie. Ze wil het liefst trouwen en ook kinderen krijgen en net als de anderen vindt ze het vreselijk om 'mongool' genoemd te worden. Het bijzondere van Hans Hartman is dat hij ook beeldend kunstenaar is. We zien hem als acteur aan het werk en zijn ook getuige van de opening van zijn eerste tentoonstelling door de staatssecretaris van volksgezondheid Hans Simons. Een andere aparte figuur is Johan Boekhout, die alle muziek componeerde voor de voorstelling en die als acteur en als muzikant betrokken is bij de uitvoering. De film eindigt als het doek opgaat voor de première in het Zuidpleintheater in Rotterdam.

Trefw.: verstandelijk gehandicapten/ toneel/ kunst

SNEEUWVAL

Beer Boneschansker, Nederland, 1994, 20 minuten, video.

'Sneeuwval' is een korte speelfilm waarin een moeder met een meervoudig gehandicapt kind centraal staat. De moeder is geestelijk (en lichamelijk) dag en nacht bezig met haar gehandicapte dochter. Ze kan niet beantwoorden aan het beeld dat normaliter van een moeder bestaat. Dit heeft tot gevolg dat haar verhouding tot de buitenwereld, haar werk, haar omgeving, verstoord raakt. Vooral haar echtgenoot wordt regelmatig geconfronteerd met de zorgelijke en gespannen houding van zijn vrouw. In feite heeft de moeder de geboorte van haar gehandicapte dochter nooit kunnen verwerken. Het is haar allemaal teveel, zij heeft geen greep meer op haar eigen leven en onbewust verlangt zij bevrijd te worden van de last van het moeten opvoeden van een geestelijk niet volwaardig kind. Daarbij komt dat zij nauwelijks in staat is haar problemen onder woorden te brengen. Met behulp van droombeelden visualiseert de film de verlangens en frustraties van de moeder.

Trefw.: meervoudig gehandicapten/ kinderen/ moeders

SOMMER

Philip Gröning, BRD, 1986, 105 min., speelfilm, zwart-wit, Ned. ondertiteld

Een vader arriveert met zijn zoon in een hotel in de bergen. Het is zomer en de geluiden van buiten dringen door de openstaande balkondeuren naar binnen. Op de houten vloer ligt Sebastiaan (6) met zijn stuiters te spelen. Een spelletje dat uren kan doorgaan want Sebastiaan is autistisch. Hij leeft in zijn eigen wereldje en is als het sterretje in de stuiiter, gevangen in een glazen bol. Onduidelijk is wat hij hoort, ziet of voelt. Zijn vader probeert op alle mogelijke manieren en met allerlei hulpmiddelen tot de jongen door te dringen, met hem te communiceren. Maar wat hij ook probeert Sebastiaan blijft onbereikbaar. In het hotel leert hij een vrouw kennen met wie hij een liefdesrelatie aanknoopt. Tijdens een moment van onachtzaamheid blijkt Sebastiaan te zijn verdwenen. Ze vinden hem terug, nat en verkleumd bij een waterval. Sebastiaan wordt ernstig ziek, maar de vader weigert hem te laten opnemen in een ziekenhuis. Hij hoopt op een wonder, wil dat zijn zoon weer helemaal beter wordt en daarna ook zal kunnen spreken. Sebastiaan knapt wel weer op, maar aan de situatie van voorheen is niets veranderd. De vader voelt zich eenzamer en ongelukkiger dan ooit.

Trefw.: verstandelijk gehandicapten

STEPPING OUT

Chris Noonan, Australië, 1980, 48 min., film, Ned. ondertiteld.

In het Opera House te Sydney, Australië, werd in het najaar van 1979 de première gegeven van een voorstelling door veertig geestelijk gehandicapten. De film registreert de repetities en het optreden en is een getuigenis van de veranderingen die deze mensen uit inrichtingen ondergaan wanneer zij zich in hun spel, los van de restricties en conventies van de buitenwereld kunnen uitdrukken.

Trefw.: verstandelijk gehandicapten

STRANGER IN A FAMILY

Robert Menefee, USA, 1982, 60' min. video, Engels gesproken (technisch matig van kwaliteit).

"Stranger in a family" is een film over David, een autistische jongen en het gezin waarin hij leeft. Het eerste half uur van de film is gewijd aan de dagelijkse contacten tussen David, zijn familieleden en leraar. We zien niet alleen de eigen wereld waarin David leeft, maar ook de reacties van de andere gezinsleden op zijn gedrag. De tweede helft van de film bestaat uit een serie gesprekken met zes deskundigen, die de beelden uit het eerste half uur ieder vanuit de eigen specialistische invalshoek bekijken en analyseren. Zij beantwoorden voor een belangrijk deel de vragen die deze opmerkelijke discussiefilm bij de toeschouwer oproept.

Trefw.: verstandelijk gehandicapten/autisme

UIT HUIS

Eveline van Dijk, Nederland, 1987, 15 minuten, video.

Drie moeders praten over de uithuisplaatsing van hun verstandelijk gehandicapte kinderen. Ivo (10) staat op de nominatie om uit huis te worden geplaatst, terwijl Judith (21) en Brecht (34) al een paar jaar geleden in een inrichting zijn gaan wonen. Op een gegeven moment is het thuis niet meer op te brengen en is deskundige opvang in een inrichting onontkoombaar. Dat leidt bij ouders tot gevoelens van verlichting en - ook jaren later nog - twijfel en schuld. Een gehandicapt kind wordt door alle drie de vrouwen als een grote belemmering ervaren, omdat het hele doen en laten van het gezin erop moet worden afgestemd. Bovendien is het vaak fysiek een zeer zware belasting. Vandaar dat in de meeste gevallen op den duur gekozen wordt voor uithuisplaatsing. Met als gevolg dat op de lange termijn de moeder-kind relatie verflauwt, zoals een van de vrouwen vertelt in de film.

Trefw.: verstandelijk gehandicapten/ uithuisplaatsing/ ouder-kind relatie

UIT EIGEN KRACHT

Frank Hamers, Nederland, 1987, 57 minuten, video.

"Uit eigen kracht" is een documentaire over de ontwikkeling en opvoeding van Martijn (13), een diepzwakzinnig kind, dat ondanks zijn zware handicaps (slechtziend, slechthorend en gedeeltelijk spastisch) nog bij zijn moeder thuis woont. Uit de film wordt duidelijk dat Martijn ondanks zijn handicaps toch (verborgen) mogelijkheden heeft om zich te ontwikkelen. Na een periode van observatie worden hem speelobjecten, tast- en lichtmateriaal aangeboden, dat uitgaat van zijn eigen (beperkte) mogelijkheden, waardoor hij zich 'uit eigen kracht' kan ontwikkelen. Martijn's moeder en zijn twee vaste begeleiders vertellen afwisselend over hun vanuit de dagelijkse praktijk ontwikkelde methode om Martijn te stimuleren in zijn ontwikkeling. Stapje voor stapje worden zijn mogelijkheden verruimd, waarbij Martijn zelf het tempo bepaalt en langzaam maar zeker 'ontwaakt' uit de apathie die jarenlang zijn leven en dat van zijn omgeving heeft bepaald. Gemaakt in opdracht van het Amsterdams Pedologisch Centrum.

Trefw.: verstandelijk gehandicapten/ lichamelijke handicaps/ therapie

UIT EN THUIS - 1. UIT EN THUIS OP HET KINDERDAGVERBLIJF VOOR VERSTANDELIJK GEHANDICAPTE KINDEREN

Jan Radema, Nederland, 1989, 38 minuten, video, (Turkse en Marokkaanse versie beschikbaar).

Introductiefilm van een vijfdelige serie over de begeleiding en opvoeding van verstandelijk gehandicapte kinderen in kinderdagverblijven. In het kinderdagverblijf is plaats voor kinderen van 2 tot 17 jaar, die in meer of mindere mate verstandelijk of dubbel gehandicapt zijn. De bedoeling van het kinderdagverblijf is de ontwikkeling van het kind te stimuleren, ondersteuning te bieden aan het gezin en een bijdrage te leveren aan de integratie van verstandelijk gehandicapte kinderen in de samenleving. Dat gebeurt via begeleiding in de groep, via individuele therapieën en door een intensieve samenwerking met de ouders. De serie "Uit en thuis" gaat over de mogelijkheden die het kinderdagverblijf aan ieder individueel kind te bieden heeft. In aansluiting op dit programma, dat een algemeen overzicht geeft van de begeleiding en opvoeding in een kinderdagverblijf, worden in vier aparte delen vier kinderen in hun activiteiten thuis en in het kinderdagverblijf gevolgd. Gemaakt in opdracht van de Stichting Sociaal Pedagogisch Werk Midden Limburg en een viertal kinderdagverblijven.

Trefw.: verstandelijk gehandicapten/ kinderdagverblijven/ mkd

UIT EN THUIS - 2. UIT EN THUIS MET WILLY

Jan Radema, Nederland, 1989, 24 minuten, video.

Deel 2 uit de serie 'Uit en thuis' over de begeleiding en opvoeding van kinderen met een verstandelijke handicap. In deze film staat Willie centraal, een jongen van 13 jaar, die al zijn leven lang naar het kinderdagverblijf gaat. Voor Willie en zijn groepsgenoten is het vrijwel zeker dat zij niet naar school zullen gaan. Hij zit nu in een groep waar vooral het scheppen van een prettige sfeer de aandacht heeft.

Trefw.: verstandelijk gehandicapten/ kinderdagverblijven

UIT EN THUIS - 3. UIT EN THUIS MET CAROLIEN

Jan Radema, Nederland, 1989, 24 minuten, video.

Deel 3 uit een serie van vijf videobanden over de begeleiding en opvoeding van verstandelijk gehandicapte kinderen. Carolien is 4 jaar. Ze is verstandelijk gehandicapt en heeft bovendien

ernstige beperkingen in haar motoriek; ze kan niet lopen en praten. Zij zit in een speelleergroep en neemt regelmatig deel aan individuele therapieën als spel, logopedie, en fysiotherapie.

Trefw.: verstandelijk gehandicapten/ therapie/ lichamenlijk gehandicapten/ kinderdagverblijven/ mkd

UIT EN THUIS - 4. UIT EN THUIS MET JUDITH

Jan Radema, Nederland, 1989, 24 minuten, video.

Vierde deel uit de serie 'Uit en thuis' over de begeleiding en opvoeding van verstandelijke gehandicapte kinderen. Judith is 6 jaar en zit in een kleutergroep, waarin veel aandacht wordt besteed aan de voorbereiding op school (ZMLK, MLK). Het samen met anderen leren spelen, maar ook zichzelf leren redden en het bezig zijn met ontwikkelingsmaterialen en -spelletjes zijn belangrijke elementen in Judith's groep.

Trefw.: verstandelijk gehandicapten/ kleuterdagverblijven/ mkd

UIT EN THUIS - 5. UIT EN THUIS MET GLENN

Jan Radema, Nederland, 1991, 31 minuten, video.

'Uit en thuis met Glenn' is het vijfde programma in een serie van vijf videobanden over de begeleiding en opvoeding van verstandelijk gehandicapte kinderen. In dit deel staat Glenn centraal, een jongen van vier die dubbel gehandicapt is. We zien beelden van de situatie thuis, maar het grootste deel van de film speelt zich af in het kinderdagverblijf, waar Glenn dagelijks naar toe gaat. Vanuit de verschillende disciplines (groepsleiding, orthopedagoog, fysiotherapeute, spelbegeleidster, logopediste, teamhoofd) wordt verteld over de aanpak en begeleiding van kinderen in het algemeen en die van Glenn in het bijzonder. Het werkplan komt ter sprake en de manier waarop de specifieke vaardigheden van de individuele kinderen worden gestimuleerd. Bij Glenn zijn z'n oren het meest actief, z'n ogen in mindere mate en z'n ledematen nauwelijks. De aanpak is dan ook vooral gericht op het stimuleren van kijken en pakken. Daarnaast bevat de film algemene beelden van de dagelijkse rituelen op het kinderdagverblijf, het zingen, eten, snoezelen en zwemmen, waarbij de moeder van Glenn is ingeschakeld als vrijwilligster. De film eindigt met een interview met de ouders van Glenn, waarin zij vertellen over hun gevoelens ten opzichte van de handicap van hun kind, hun ervaringen met doktoren en medicijnen, en vooral ook de rol die het kinderdagverblijf speelt in de opvoeding van hun kind.

Trefw.: verstandelijk gehandicapten/ kinderdagverblijven/ mkd/ lichamenlijk gehandicapten

VANZELFSPREKEND-SPELENDERWIJS

Joke Stephan, Nederland, 1987, 46 minuten, video.

De verstaanbaarheid van verstandelijk gehandicapte kinderen kan door het benadrukken van klank en ritmische structuren in de taal verbeterd worden. In dit programma wordt getoond hoe een logopediste met drie verschillende groepen kinderen van een ZMLK-school (voor zeer moeilijk lerende kinderen) aan het spraakonderwijs werkt. De film geeft een indruk van de werkwijze binnen de logopedie waarbij beweging, ritme en klank gezamenlijk tot een betere taalcommunicatie leiden. Gemaakt in opdracht van de Mgr. Bekkersschool.

Trefw.: verstandelijk gehandicapten/ taal/ logopedie

VAST EN ZEKER?

Willem Cranen en Truus Rütter, Nederland, 1995, 50 minuten, video.

'Vast en Zeker?' is een voorlichtingsfilm over programma-ontwikkeling bij ernstig probleemgedrag van verstandelijk gehandicapten (SGLVG-problematiek). De film is opgenomen in het centrum voor verstandelijk gehandicapten Eemeroord in Baarn, waar een

zevental bewoners werd gevolgd in een speciaal project om de behandelings- en begeleidingsmogelijkheden van bewoners met ernstig probleemgedrag te verbeteren. De in de film geportretteerde bewoners werden geselecteerd vanwege hun sterk problematisch gedrag, zoals ernstige zelfverwonding (automutilatie), agressie naar personeel en medebewoners, vernielingen en extreme terugtrekking. Bij de meeste van deze bewoners werd regelmatig tot veelvuldig gebruik gemaakt van diverse fixatiemiddelen. De twee hoofdpunten in de methodiek die werd gevolgd, waren een uitgebreide gedragsanalyse en een daarop aangepaste programma-ontwikkeling. De film concentreert zich op het gebruik van de methode in de praktijk, waarbij in de vorm van case-history's de speciale behandeling van de zeven geselecteerde bewoners aan de orde komt. Afgewisseld met commentaar van psycholoog/psychotherapeut Arnold Bartels, vertellen groepsleiding en paviljoenshoofden over hun ervaringen met de diverse bewoners en de veranderingen als gevolg van de nieuwe methode van aanpak. Slechts bij één van de zeven bewoners sloeg de methode totaal niet aan, maar de anderen hadden er allemaal baat bij. De grootste winst werd geboekt bij het terugdringen van de fixatiemiddelen en het noodgedwongen opsluiten van bewoners. Gemaakt in opdracht van Eemeroord te Baarn en het Paedologisch Instituut Amsterdam/Duivendrecht.

Trefw.: gedragsstoornissen/ verstandelijk gehandicapten/ kwaliteitszorg/ kwaliteit van de zorg/ zorg voor verstandelijk gehandicapten/ dwangmiddelen

VELE MANIEREN VAN PRATEN

Michael Richartz, Ned., 1977, 50', film.

De film toont hoe middels methodiek van de logopedie hulpverleners en geestelijk gehandicapten contact met elkaar krijgen.

Trefw.: verstandelijk gehandicapten/logopedie

WERK ZIEN

Heleen de Wit en Sanny de Korte, Ned., 1984, 25', film/video.

Gespeelde documentaire over de stageperiode van een leerlinge in, achtereenvolgens een verpleegtehuis, een zwakzinnigeninrichting en een bejaardenhuis. De film geeft een beeld van de verschillende werksituaties. Hier tussendoor zijn korte interviews gemonteerd met een groep leerlingen over wat ze wel of niet leuk vinden in de drie verschillende werksituaties. De film is bedoel voor de opleiding bejaardenzorg/zwakzinnigenzorg/verpleegtehuizen. Gemaakt in opdracht van het Ministerie van Onderwijs.

Trefw.: verstandelijk gehandicapten

WINTERSPORT VOOR IEDEREEN

Henk Jansen en Lex de Lange, Ned., 1984, 31', video.

Videofilm over de wintersportvakantie van een groep geestelijk gehandicapte mensen. Bedoeld om te laten zien dat voor geestelijk gehandicapten, die lichamelijk goed uit de voeten kunnen, een vakantie op de lange latten zeer wel tot de mogelijkheden behoort. De film geeft voornamelijk een sfeerbeeld van een dergelijk soort vakantie, waarbij het accent ligt op datgene wat je in een wintersportplaats allemaal kunt doen, met als hoogtepunt natuurlijk skilessen en een echte langlauftocht.

Trefw.: verstandelijk gehandicapten

WONEN EN WONEN IS TWEE

Ned., 1982, 38', video.

De film laat een zestal uiteenlopende voorbeelden zien van alternatieve woonvormen voor zwakbegaafde of licht gehandicapte mensen, die veelal werken op sociale werkplaatsen. De

film begint met iemand die nog thuis woont, maar die naar een begeleid wonen project wil. Vervolgens worden twee voorbeelden getoond van projecten waarbij meerdere mensen met elkaar in één huis wonen. In weer een ander project heeft ieder zelfstandige woonruimte en ligt de begeleiding in handen van vrijwilligers, onder leiding van een sociaal-pedagogische dienst. Hierna vertelt iemand over ervaringen in een gezinsvervangend tehuis en de film besluit met twee mensen die na een begeleid wonen project zijn gaan samenwonen. Gemaakt in opdracht van het Promotieproject Begeleid Wonen Geestelijk Gehandicapten.
Trefw.: verstandelijk gehandicapten

ZEG MAAR OMA

NCRV-TV, Ned., 1979, 30', film, magnetisch geluid.
Oudere mensen met vrije tijd worden ingeschakeld bij de verzorging van diepzwakzinnige kinderen. Een ontroerende film, die een indringend bewijs levert van wat leken met geduld en wijsheid kunnen betekenen voor ernstig geestelijk gehandicapte kinderen, en evenzeer van de voldoening die deze helpers beleven aan hun taak. Gemaakt in opdracht van het Platform Vrijwilligerswerk.
Trefw.: verstandelijk gehandicapten/vrijwilligerswerk

Z-VERPLEEGKUNDIGE, IETS VOOR JOU?

Jan IJzerman, Nederland, 1993, 30 minuten, video.
In deze voorlichtingsfilm komen verschillende aspecten van het werken met verstandelijk gehandicapten van verschillende niveaus naar voren. Centraal staan een drietal leerlingen die worden gevolgd bij hun dagelijkse werk in de inrichting. Ze vertellen over de bewoners, de dagbesteding, de praktische zaken waar ze dagelijks tegenaan lopen en ook hun opleiding. Werken en leren valt soms niet mee, maar de meeste leerlingen blijken plezier in hun werk te hebben. Zoals Resi, die werkt in een groep met kinderen met lichamelijke handicaps en gedragsproblemen; Freek, die in een groep werkt met tien volwassen bewoners van wie sommigen ook een lichamelijke handicap hebben, en Petra die dagelijks omgaat met zwaar gehandicapte mannen en vrouwen. De leuke en de minder leuke kanten van het werk komen ter sprake, evenals de manier van omgaan met de bewoners en het belang van sfeer. Heidi is al gediplomeerd en werkt met bewoners die ook gedragsproblemen hebben, bewoners die vaak onberekenbaar zijn en soms ook haast onbereikbaar. Zoals Theo die manisch-depressief en autistisch is. Maar ook diepgestoorde bewoners zijn gevoelig voor stemmingen, zo blijkt uit het verhaal van Heidi.
Trefw.: zorg voor verstandelijk gehandicapten/ opleiding